Kavâid Fi'l-Ezkâr (Zikirler Hakkında Temel Kurallar)

KAVÂİD Fİ'L-EZKÂR
(ZİKİRLER HAKKINDA TEMEL KURALLAR)
Zekeriyyâ b. Ğulâm Kâdir el-Pâkistânî
Sunuş

Elhamdulillahi rabbil âlemin. Vessalâtu vesselâmu ala nebiyyinâ Muhammedin ve ala âlihi ve sahbihi ecmaîn. Emma ba'd:
Zekeriyyâ el-Pâkistânî'nin ilk ilgimi çeken eseri 'Mâ Sahha min Âsâri's-Sahâbe fi'l-Fıkh' isimli üç ciltlik eseri olmuştu. Bu eserdeki Sünnet'e hizmeti hoşuma gittiği için, bende diğer eserlerini de edinme hırsı oluştu. Bunun üzerine ulaşabildiğim birkaç kitabını edindim. Elime geçen kitaplarından biri de 'Ahkâmu'l-Ezkâr' isimli yetmiş sayfalık küçük bir eserdi. Bu eseri okuyunca Musannif'in oldukça değerli ilmî faydaları bir araya derlediğini gördüm. Bu ilmî faydalardan bir kısmını kardeşlerime mulahhas olarak ulaştırmak için dilimize aktarmak istedim. Bu makalede Musannif'in kitabının ilk bölümü olan Kavâid Fi'l-Ezkâr bölümünde zikredilen kavâidi özetledim. Bu bölümde Müellif, Kitâb ve Sünnet'ten istikrâ yoluyla bazı genel kâideler istihrâc etmiş, bu kâidelere delâlet eden delîlleri ve âlimlerin değerlendirmelerini zikretmiştir. Makalemizde yalnızca söz konusu kâideleri zikredeceğiz. Bu kâidelere dâir delîlleri ve âlimlerin sözlerini görmek isteyenler kitabın aslına dönebilirler. Zikredilecek bu kâideler üzerinde derinlemesine düşünmek Kitâb ve Sünnet'in tefakkuh edilmeye oldukça ihtiyaç duyulan bir bölümünde kişiye yardımcı olacaktır.
Şunu da belirtmek isterim ki, Musannif'in kitabının gerek bu bölümünde zikredilen kâideler, gerek diğer bölümlerinde zikredilen mes'eleler tartışılabilir. Hiçbir müelliften her sözünde hakka isâbet etmesi ve kusursuz ifadeler kullanması beklenmemelidir. Üstelik hak, bizim değil, hatalı olduğunu düşündüğümüz bir müellifin yanında da olabilir. Bazı mes'elelerde hatalı olduğunu düşünsek bile, bu bizi Müellif'in yaptığı çalışmanın değerini inkâra götürmemelidir. Ben de fazîleti i'tirâf etme cinsinden; bu eserin oldukça fâideli olduğunu, bir çoklarına gizli kalmış bazı ilmî faydaları açığa çıkardığını, dakîk istinbâtlar ve değerli istihrâclar içerdiğini vurgulamak isterim.
Kitaptaki Kavâid bölümünün telhîsine geçmeden önce zikredilen genel kâidelerin –Müellif'in de bazen işâret ettiği- bazı istisnâları olabileceğini de hatırlatmak isterim. Bu istisnâlar, ne kâidenin butlânını gerektirir ne de müstesnâ dışındakilere şâmil olmasını engeller.
Hüseyin Cinisli
15 Muharrem 1432

KAVÂİD Fİ'L-EZKÂR (ZİKİRLER HAKKINDA TEMEL KURALLAR)Zekeriyyâ b. Ğulâm Kâdir el-Pâkistânî

Birinci Kâide:Bir zaman ve bir mekân ile mukayyed olan zikirler tevkîf üzere mebnîdirler. Bundan dolayı lafızların vârid olmayan başka bir lafız ile –ma'nâsı sahîh bile olsa- tebdîli câiz değildir. Vârid olmuş lafızlara ziyâde veya eksiltme câiz değildir. İkinci Kâide:Zikirlerden herhangi birinde raf'u'l-yedeyn (elleri kaldırmak) meşrû' değildir. Çünkü ibâdetlerde aslolan delîl olmadıkça engellemedir. Üçüncü Kâide:Zikrullah bütün durumlarda meşrû'dur. İki durum bu umumdan istisnâ edilir. Bu iki durumda zikrullah meşrû' değildir. ■ Abdest Bozma Hâli. ■ Cimâ' Hâli. Dördüncü Kâide:Allah azze ve celle'nin zikri için tahâret şart değildir. O hâlde Allah'ın zikri tahâretsiz olarak câizdir. Bunun cevâzında küçük hades ile büyük hades arasında herhangi bir fark yoktur. Çünkü aslolan meşrû'iyyettir ve büyük hades ile muhdes olanı zikrullahtan men edecek herhangi bir delîl yoktur. Beşinci Kâide:Zikirde asl olan cehrî/sesli olmamasıdır. Bundan, delîlin zikirde sesin yükseltilmesine delâlet ettiği yerler müstesnâdır. Bu yerlerden bazıları şunlardır: ■ Ezân ve İkâme. ■ Beş vakit farz namazların arkasından. ■ Bayramlarda tekbîr. ■ Hac ve Umrede telbiye ■ Vitirden sonra söylenmesi vârid olan zikir. ■ Hapşurma esnâsında hamd ve hapşurana teşmîtte bulunmak. ■ Bir topluluğun yanında iftar edilince. ■ Evlenene dua. ■ Selâm verme ve alma. ■ Yolculukta iken seher vaktine girince. ■ Yolcunun yükseğe çıkınca tekbîr, aşağı inince tesbîh getirmesi.Altıncı Kâide:Bir yerde birden fazla zikrin söylenmesi vârid ise aslolan çok sayıdaki bu zikirlerin bu yerde birleştirilmemesidir. Bazen bu zikirlerden bazen biri bazen de diğeri söylenir. Çünkü ibâdetlerde aslolan engellemedir. Yine aslolan birleştirememektir. Ancak bu yerde zikirlerin birleştirilmesine delâlet eden bir karîne bulunması müstesnâdır. Vârid olan zikirlerin birleştirilerek söyleneceği bazı yerler şunlardır: ■ Namaz sonrası zikirler. ■ Sabah ve akşam zikirleri. ■ Uyku zikirleri. Yedinci Kâide: Vârid olan zikirlerin birleştirileceği yerlerde -mesela sabah ve akşam zikirlerinde- muayyen bir tertip şart değildir. Çünkü bunlar, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem'den tertipli olarak vârid olmamıştır. Sekizinci Kâide: Birden çok sîğa ile gelen bir zikir hakkında sünnet olan bazen bir sîğayı bazen de diğer sîğayı söylemektir. Dokuzuncu Kâide: Zikirlere kıyâs dâhil olamaz. Çünkü zikirler ibâdettendir ve aslolan ibâdetlerde kıyâs olmadığıdır. Onuncu Kâide: Bir zaman veya bir mekâna bağlı olan zikirlerde onunla amel etmenin cevâzı için isnâdının sahîh olması şart koşulur. On Birinci Kâide: Senedi sahîh olmadıkça tecrübe edilmiş bir zikirle amel meşrû' değildir. Çünkü zikir dîndendir. Dîn de tecrübe ile değil, ancak sahîh bir sened ile sâbit olur. On İkinci Kâide: Şerîatta bir vakit ile sınırlanmış olan zikirlerde, kişi bu zikirlerin vaktini veya yerini geçirdiği zaman kaza edilmesi meşrû' değildir. Ulemânın fıkıh usûlünde takrîr ettikleri gibi kaza, Şâri' tarafından yeni bir hitâba muhtaçtır. On Üçüncü Kâide: Zikir için muayyen bir aded vârid olmuşsa, vârid olan adede ziyâde meşrû' değildir. Çünkü bu aded ile tahdîdi/sınırlanması bir abes değil bizzat maksûddur ve bir hikmetten dolayıdır. On Dördüncü Kâide: Bir zaman veya mekân ile mukayyed olarak sahâbeden vârid olan ezkâr (zikirler) ile amel edilir. Onlardan sonra gelenlerden –mesela tabi'ûndan ve tebe-i tabi'ûndan- vârid olanlarla ise amel edilmez. On Beşinci Kâide: Zikir üç mertebedir: ■ Kalp ve dille zikir. Bu zikrin en fazîletlisidir.■ Yalnız kalp ile zikir. Bu da ikinci derecededir.■ Yalnız dil ile zikir. Bu da üçüncü derecedir. Bu dereceleri İbnu'l-Kayyım el-Vâbilu's-Sayyib'de zikretmiştir. On Altıncı Kâide: Bütün durumlarda Allah azze ve celle'nin zikrini çoğaltmak vâcibtir. Ve sallallâhu ve selleme alâ nebiyyinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecmaîn.